

Fil.maist. Juhani Auvinen

OLAVINLINNAN HISTORIA

Syvän keskiajan vaiherikkaina vuosisatoina, jolloin inhimillinen elämä sykki jo vilkkaana ja värikkäänä suurimmassa osassa Eurooppaa, vallitsi täällä kaukaisen Sisä-Suomen itäisimmällä järviolueella vielä erämaiden koskematon rauha. Aikana, jolloin Keski- ja Etelä-Euroopan kaupungeissa käytiin vilkasta kauppaa, jolloin mahtavien katedraalien tornista kaikui kellojen soitto ja ritarien ja pyhiinvaeltajien joukot kulkivat maasta toiseen johtavilla maanteilla, rikkoi Savon saloseutujen hiljaisuutta vielä tuskin mikään muu kuin tuulten humina silmäkantamattomissa metsissä, laineiden loiske järvien kallioisilla rannoilla ja metsäneläinten äänet. Mutta ihmiskunta, joka lisääntyessään ja pyrkiessään elinehtojensa parantamiseen, alituisesti tavoittelee itselleen uusia maa-alueita ja uusia luonnonrikkauksia, oli jo suunnannut katseensa näihinkin neitseellisiin seutuihin. Riistarikkaat metsät ja kalaisat järvet vetivät vastustamattomasti puoleensa ensin eränkävijät, mutta vähitellen myös pysyvien asuinseutujen raivaajia. Aluksi häiritsi salojen rauhaa vain metsämiehen vinkuva nuoli, kaskenkaatajan kaikuvat kirveeniskut ja kalamiehen airojen loiske, mutta ennen pitkää myös ihmisten keskeinen kilpa ja kiista. Näillä siihen saakka isännättömillä alueilla heräsi näet kysymys siitä, kenelle maa kuului, ja ennen pitkää oli ihmisten ja heidän muodostamien valtiomahtien, s.o. Ruotsi-Suomen ja Novgorodin kauppatasavallan välillä käynnissä avoin taistelu. Taistelu metsistä ja niiden antimista, taistelu erämaita ainoina kulkuteinä halkovien vesireittien omistuksesta, sanalla sanoen, taistelu vallasta.

Ne monivaiheiset sodat, joita Ruotsin ja Novgorodin välillä v. 1300 paikkeilla käytiin, päättyivät v. 1323 solmittuun Pähkinäsaaren rauhansopimukseen, jolloin koko Suomi ensi kerran jaettiin Idän ja Lännen kesken. Rajahan alkoi Siestarjoesta tai niinkuin myöhemmin tulitavaksi samaa Rajajoesta Karjalankannaksella ja kulki luodetta kohti päättyen todennäköisesti Pattijoen suulle Pohjanlahden rannalle. Mutta äärimmäisen harvaan asutuissa tai miltei asumattomissa erämaissa rajan kulku oli varsin epämääräinen. Rauhankirjassa mainituissa rajapaikoista ovat Säämingin Särkilahti ja nykyisen Verkauden seudulla oleva Siiteenselkä selvästi tunnettavissa, mutta missä sijaitsevat niiden välillä mainittu Samusalo-niminen rajapaikka, joka todennäköisesti on sama kuin eräitä toisista lähteistä tunnettu Sääminginsalo, siitä eivät aikalaiset enempää kuin myöhempien aikojen

den ja niitä ainoina kulkuteinä hakkovien vesireittien yksinäistä tuntua. Linnan arkkitehtuuri ei ole siroa ja hienostunutta, vaan karua ja jykevää, mutta juuri sellaisena monumentaalista. Olavinlinnan sisustus ei kerro loistavasta hovielämästä, sillä sellaista siellä ei koskaan ole ollut, mutta sitä enemmän elämänmuodosta, jonka parhaita hyveitä olivat rohkeus taistelussa, väsymätön uurastus rakentavassa työssä ja horjumaton tulevaisuuden usko. Linnan muinaisten asukkaiden elämää, vaikka karua ja vaatimatontakin, voidaan harkiten suoritettuin restaurointitöin tähän astista enemmän havainnollistaa ja historiallisin esityksin elävöittää, mutta erämaiden sotalinna karussa asussa Olavinlinna tekee sittenkin kävijään voimakkaan vaikutuksen ja saa hänet parhaiten eläytymään niihin historiansa jylhiin tunnelmiin, jotka runoilija on pukeutunut sanoiksi. "Nousi muurit, tornit ylväät saareen virtain saartamaan, paasiholvit, kivipylväät kallioita kaartamaan. Raunioiksi raukes koti, hyinen halla viljan vei. Savon urho kylvi, uskoi, hellittänyt ei. "

tutkijatkaan ole päässeet yksimielisyyteen. Sitä paitsi oli jo rauhan-
sopimuksen solmimishetkellä liikkeellä voimia, joita keskiajan heikot
valtiomahdit eivät kyenneet hallitsemaan ja jotka ennen pitkää tekivät
tyhjäksi koko rajankäynnin. 1100- luvulla Suur-Savoon nykyisen Mikkelin
seuduille karjalaisesta asutussuunnasta ja ilmeisesti osittain
myös hämäläisestä väestöaineksista muodostunut savolainen heimo suun-
tasi näet seuraavina vuosisatoina ensin eränkäyntinsä, mutta vähitel-
len myös kiijnteän asutuksensa itää kohti Juvalle, Rantasalmelle ja
Sääminkiin. Tultuaan Pähkinäsaaren rajalinjoille, olkoonpa sen täsmäl-
linen kulku sitten hiukan idempänä tai lännempänä, he eivät joka ta-
pauksessa pysähtyneet tälle rajalinjalle, vaan jatkoivat etenemistään
Puruveden ja Oriveden suuntaan. Varsinkin Puruvesi, joka silloin kuten
vielä tänäkin päivänä on erittäin kalarikas, oli vahvana vetovoimana.
1400- luvun alkua mennessä oli tällä suunnalla muodostunut jonkin-
lainen savolaisten tosiasiallinen nautintaraja, joka olipaljon kulul-
taan epämääräistä virallista rajaa idempänä. Seurauksena tästä oli
rajaseuduilla vallitseva alituinen jännitystilä, joka varsinkin 1460-
luvulla puhkesi jatkuvasti ryöstöretkiksi ja kahakoiksi.
Samoihin aikoihin tapahtui Itä-Euroopan valtiollisissa oloissa perin-
pohjainen ja Suomen kannalta katsoen kohtalokas muutos. Moskovan suu-
riruhtinas Iivana III Vasiljevits yhdisti valtansa alaisek si luku-
sia venäläisiä ruhtinaskuntia, vapautti maansa mongolien herruudesta
ja teki vihdoin v. 1478 lopun Novgorodin itsenäisyydestä. Tämä mer-
kitsi sitä, että Ruotsi-Suomen naapuriksi idässä tuli aikojen kulu-
essa melkoisesti heikentyneen Novgorodin sijasta mahtava, iso venäläi-
nen valtakunta, joka vaati Pähkinäsaaren rauhan rajan voimaan saatta-
mista oman käsityksensä mukaisena. Itä-Suomen hallinnosta ja puolus-
tuksesta vastasi noina aikoina Viipurin- ja Hämeenlinnojen isäntä Erik
Akselinpoika Tott. Tämä valtakunnan mahtavimpiin ylilyksiin kuuluva
alkuaan tanskaläissyntyinen mies, avarakatseinen valtiomies ja urhool-
linen soturi, oli kiireestä kantapäähän reaalipoliitikko, jos tällaista
nykyaikaista termiä voidaan käyttää. Mies, jolla oli silmää nähdä, mihin
suuntaan valtiollinen tilanne oli kehittymässä ja tarmoq toimia ti-
lanteen vaatimusten mukaisesti. Tehdäkseen lopun rajaseuduilla puhjen-
neista levottomuuksista ja luodakseen Viipurin rinnalle uuden lujan
tukikohdan Idän kasvavaa mahtia vastustamaan, hän päätti v. 1475 perus-
taa Savon vesireittien solmukohtaan Kyrönsalmessa olevalle kalliosaa-
relle uuden linnoituksen. Ensimmäiset varustukset ovat eräidensäilynäi-
den kirjekatkelmien mukaan olleet kivillä ja soralla täytettyjä hirsii-
salvoksia, mutta jo 2 vuotta myöhemmin alettiin rakentaa varsinaista

kivistä linnaa. Perustaja antoi sille nimen Pyhän Olavin Linna, mutta maamme uusimpana linnoituksena sitä kutsuttiin myös nimellä Husilinna, latinalaisissa teksteissä Arx Nova (siitä tulee Savonlinnan nykyään ruotsinkielinen nimi Nyslott). Savon maakunnan keskuksena sitä kutsuttiin myös Savonlinnaksi, joka nimi sittemmin on säilynyt kaupunkimme nimenä. Olavinlinnan perustaminen ei tapahtunut hetkeäkään liian aikaisin. Jo rakentamisvaiheessa yrittivät rajentakaiset häiritä vaivalloista rakennustyötä, mutta Erik Akselinpojan tarmokkaan ponnistelun ansiosta linnan tornit ja muurit kohosivat vaaroja ja vaivoja uhmaten. Tulikasteensa joutui Olavinlinna kokemaan 1400-luvun lopulla käydyssä n. s. suuressa venäläissodassa, jonka aikana se joutui peräti 4 kertaa piirityksen kohteeksi. Linnan päälliköistä erikoisesti Pietari Niilonpoika Kylliäinen antoi tehokasta tukea Viipurin puolustajalle, kuuluisalle Knut Posselle ja suuntasi tehokkaita vastaiskuja kauas itään. Tuloksena näistä monivaiheisista taisteluista oli, että venäläisten vaatimaa rajankäyntiä ei milloinkaan suoritettu ja savolainen, suomalainen asutus kiistanalaisella alueella vahvistui vahvistumistaan.

Kautta koko 1500-luvun Olavinlinna oli edelleenkin todellinen rajalinna, jonka oli oltava aina valmiina torjumaan vihollisen hyökkäyksiä. Linnan päälliköistä erikoisesti Klemetti Henrikinpoika, joka tunnetaan myös nimellä Suomalainen Klemetti-kirjuri, ja Kustaa Fincke, harjoittivat määrätietoista asutustoimintaa Pähkinäsaaren rauhan rajan itä- ja pohjoispuolelle, pohjoosessa nykyisen Kuopion, vieläpä Oulunjärven seuduille saakka. Olavinlinna antoi tälle asutukselle turvallisuudentunnetta, mutta kiistämätön tosiasia lienee myös se, että ihmiset päästäkseen vapaikso veroista ja päivätöistä siirtyivät pohjoisemmaksi ja täten Olavinlinna on jossakin mielessä kielteisellä, mutta loppujen lopuksi kuitenkin myönteisellä tavalla vaikuttanut asutuksen leviämiseen. Ja se on ratkaisevalla tavalla tällä suunnalla myörävaikuttanut siihen tosiasialliseen aluevaltaukseseen, joka siten sai muodollisen vahvistuksensa Pohjoismaiden viisikolmattavuotisen sodan päättyessä Täyssinän rauhaan v. 1595, josta alkaen Suomen itäraja suunatutui Pohjanlahden asemasta Pohjoista Käämerta kohti. 1500-luvun viimeisten vuosien myrskyiset sisällöpoliiset tapahtumat, jotka liittyivät Sigismundin ja Kaarle-herttuan väliinseen valtataisteluun ja Nuijansotaan, koskettivat myös Olavinlinnaa. Linnan komentajana oli silloin Gödik Fincke, asutustoiminnasta kuuluisaksi tulleen Eskon mainitsemani Kustaa Fincken poika. Savon nuijanehöt toivoivat saavansa Olavinlinnan komentajalta tukea, sillä oikeudenmukaisella ja ajan oloi hin nähden suhteellisesti lempeällä suhtautumisellaan talonpoikiin hän oli saavuttanut heidänluottamuksensa.

Mutta Gödick Fincke harjoitti taitavaa tasapainopolitiikkaa Kaarle-herttuan ja Sigismundin välillä odottaen kummankin puolelle voitto kallistuu. Sen vuoksi hän ei ottanut sitä riskiä, että olisi ruvennut tukemaan Nuijasotaa, vaan lähetti nuijaniesten lähettilään takaisin ajan julman tavan mukaan katkaistuaan sitä ennen heiltä kädet. Ja vihdoinkin Kaarle-herttuan päästyä voitolle Gödick Fincke luovutti Olavinlinnan ilmantaistelua herttuan edustajille. Horjuvan asenteensa vuoksi hän tosin menetti Olavinlinnan päällikkyyden, mutta sai kuitenkin säilyttää henkensä päinvastoin kuin se osa ylimystä, joka oli antanut kannatuksensa Sigismundille. Eräissä vaiheissa, kun Sigismundin kannattajat alkoivat joutua tappiolle, osastoista ja varsinkin useita heidän puolia etsi turvaa Olavinlinnasta. Silloin oli samanaikaisesti koolla kenties loistavampi aatelisseurue kuin milloinkaan muulloin sen historian aikana. 1500-luku ja sen jatkeena vielä osittain 1600-luvun alku muodostavat tärkeän ajanjakson myös Olavinlinnan rakennushistoriassa. Silloin sai nykyistä Isoa Linnanpihaa ympäröivä saaren itäpäässä oleva esilinna varsinaisen muotonsa. Saaren kaakkoiskulmaan nykyisen Paksun bastioonin paikalle, rakennettiin jyrävä Paksu torni, rakenteeltaan samanlainen kuin muutkin Ruotsin vallan aikaiset pyöreät tornit, mutta läpimitaltaan suurempi. Ja kun sitten 1600-luvun alussa oli rakennettu koilliskulmaan Niilo Kiljin ollessa linnankomentajana n.s. Kiljin torni tai kuten täällä on myös tapana sanoa Kiilin torni, mutta missään tapauksessa ei saa käyttää nimitystä Kiilatorni, joka aivan väärä nimitys on päässyt esiintymään. Senjälkeen kun Kiljin torni oli pystytetty oli Olavinlinna viisine tornineen kaikkein uljaimmillaan. Linnanpihoilla ja tuvissa vallitsi noina aikoina vilkas elämä. Varusväki saattoi nousta pariinkin sataan ja sen muonittamiseksi oli ylläpidettävä laajaa taloutta. Viljaa saatiin veroina ympäristön talonpojilta heidän runsaista kaskisadoistaan. Ne olivat todellakin runsaita. Hyvällä kaskimaalla saattoi ensimmäisenä kesänä saada jopa satakertaisen sadon. Edelleen linnon tukseen lähistöllä elätettiin monipuolista karjaa, mutta kalaa ja metsänriistaa oli hankittava eri puolilta maanuntaa pitkienkin matkojen takaa. Olavinlinnan talous ympäristöön verrattuna suhteellisesti kehittyneine muotoinen on vaikuttanut paljon myös ympäristön elämään. Ympäristön maanviljelijät oppivat sieltä uusien työkalujen ja uusien työmenetelmien käyttöä. Ja linnan tarpeita palvelevat kauppiat ja käsityöläiset toivat ensikerran vaihdantatalouden alkeita seuduille, jossa siihen aikaan oli eletty puhtaassa luontataloudessa, jossa ainoat elinkeinot olivat olleet kaskiviljelys, metsästys ja kalastus. Linnan

saarnaja, kirjuri ja korkein päälystö olivat harvalukuisen seurakunta-
papiston o hella ainoita opillisen sivistyksen edustjia koko seudulla.
Ja koskettivatpa korkeimmankin henkisen kulttuurin muodot silloin, täl-
löin ikäänkuin heijastuksen tavoin tätä kaukaista erämaalinnaa. Entis-
tämistyön yhteydessä esiinsaadut koristemaalauksen katkelmat osoittavat
että linnan perustaja Erik Akselinpoika Tott, joka opiskellessaan nuo-
ruudessaan Padovan yliopistossa Italiassa, oli tutustunut aikansa rene-
sanssikulttuuriin, osasi antaa arvoa ei ainoastaan muurien lujudelle,
vaan myös taiteen kauneudelle. Linnan 1500-luvun komentajista Klaus
Hermanninpoika Fleming, Kronstadtin ja Wittenbergin yliopistojen kasvatti
käytti kynää yhtä taitavasti kuin miekkaakin. Hän julkaisi sujuvalla
latinankielellä esityksen niistä 1500-luvun myrskyisistä sisäpoliittisista
tapahtumista, joihin aikaisemmin viittasin. V. 1617 solmittu Stolbovan
rauha, jolloin Käkisalmen lääni ja Inkerinmaa liitettiin Suomeen, siirtyi
raja kauas itään ja Olavinlinna menetti joksikin aikaa asemansa raja-
linna-olukseensa. Sen elämässä seurasi rauhallisempi ajanjakso. Talvella
1622 linna sai nähdä valtakunnan hallitsijan vieranaan. Kustaa II Adolf
palasi sotaretkeltä Balttiasta ensin Suomenlahden yli Viipuriin, tuli
sieltä tänne Olavinlinnaan ja jatkoi sitten matkaansa Pohjanmaan halki
Tornion ja Haaparannan kautta Ruotsiin. Hän on ainoa Suomen ja Ruotsin
yhteisistä kuninkaista, joka on koskaan käynyt Olavinlinnassa. Kymmenen
vuotta myöhemmin, 1632 sattui linnassa tavallaan mielenkiintoinen poliit-
tinen tapahtuma, vanhojen perivihollisten Ruotsin ja Venäjän suhteet oli-
vat tuona ajankohtana kehittyneet yllättävän hyväksi. Holenpien valta-
kuntien intresseistä oli yhteinen toiminta Puolaa vastaan. Tällä tavoin
saattavat poliittiset konstellatiot yllättäen vaihtua. Venäjältä lähe-
tettiin Tukholman neuvottelukunta, jonka oli määrä neuvotella yhteis-
toiminnasta Puolaa vastaan, ja matkallaan he pysähtyivät Olavinlinnaan.
Täällä ~~kuin~~ heidät kui tenkin yllätti musertava viesti, että Kustaa II
Adolf oli kaatunut Lützenin taistelussa. Bräät säilyneet kirjekatkelmat
kertovat venäläisten olleen tämän uutisen johdosta erittäin järkyttyneitä
ja he päättivät pyytää Moskovasta lisä ohjeita, oliko heidän näissä ole-
suhteissa syytä lainkaan jatkaa matkaansa, ja sieltä tulikin ohje, että
heidän on tilanteen muuttumisen vuoksi parasta palata Moskovaan takaisin.
Mutta ennenkuin nämä viestinviejät ehtivät kulkea tämän pitkän matkan
edestakaisin, ehtivät myöskin venäläiset linnan tileissä säilyneiden tie-
tojen mukaan kuluttaa vallan uskomattomat määrät sian- ja lampaanlihaa,
lohta, olutta ja paloviinaa.

Jo 1500-luvulla oli linnaa vastapäätä olevalle saarelle muodostunut vä-

häinen asutuskeskus nimeltä Savonlinnan ualmi. Sen sijaitsi tuolla nykyisen Viisikulman ja Kyrönsalmen välisellä rinteellä, paikalla, jota vanhemmat kaupunkilaiset ovat tottuneet sanomaan Lossirannaksi. Tästä hänen aikaisemmassa esityksessäni kaupungin historiasta jo teille kerroin. Tällä vähäisellä yhdyskunnalle antoi maamme kenraalikuvernööri kreivi Pietari Brahe v. 1639 kaupunginoikeudet. Ja täten Savonlinnan kaupunki jonka historiasta yksityiskohteisesti olen teille jo aikaisemmin esitelmöinyt, sai alkunsa Olavinlinnan liepeillä. Kaarle X Kustaan venäjäsodan aikana joutui Olavinlinna kesköllä muutoin niin rauhallista 1600-lukua yllättäen sotatapausten näyttämöksi. Suomen armeijan pääosa oli kunigas Kaarle X Kustaan mukana käymässä sangen voito kasta ja maineikastataistelua kaukana Puolassa, ja Suomen puolustus oli sangen heikolla kannalla. Venäläiset hyökkäsivät ryöstäen ja hävittäen aina Savonlinnan kaupunkiin saakka v. 1656 ja polttivat koko pienen kaupungin poroksi. Mutta Olavinlinnaa, joka oli suonut turvapaikan kaupungin ja osittain ympäröivän maaseudunkin väestölle, heidän ei onnistunut valloittaa. 1600-luvun jälkipuolisko kului jälleen rauhallisesti, mutta seuraava vuosisata, 1700-luku alkoi sensijaan suuren Pohjansodan kohtalokkaiassa merkeissä. V. 1710, samana vuonna, jolloin Viipuri menetettiin, näyttäytyivät ensimmäiset kasakkaparvet täälläkin Kyrönsalmen rannoilla. Ja v. 1714 ryhtyivät venäläiset järjestelmälliseen hyökkäykseen Olavinlinnaa vastaan. Piirityssuunnitelman oli korkeinman onkätisesti laatinut itse tsaari Pietari Suuri. Venäläiset sijoittivat tykistönsä aivan Kyrönsalmen rannalle ja suuntasivat kiivaan tulituksen Kirkkotornin ja Kiljintornin väliseen muuriin. Kuusi viikkoa kestäneen piirityksen aikana suunattiin linnaan n. viisituhatta laukausta ja seurauksena tästä kiivaasta tulituksesta syntyi muuriin ammottava aukko. Venäläiset olivat aikeissa suorittaa linnaan rynnäkön ja olivat sitä varten ylävirran puolella Ruislahden suojaisessa paikassa rakentaneet kookkaan hirsilautan joka oli tarkoitus uittaa virtaa alas ja siltä käsin suorittaa rynnäkö. Tällöin linnan silloinen komentaja, majuri Juhana Busch katsoi puolustuksen jatkamisen toivottomaksi ja antautui. Suomen pääarmeijahan oli silloin peräytynyt jo Etelä-Pohjanmaalle ja kärsi samoihin aikoihin ratkaisevan Napuen taistelun tappion, joten Olavinlinna oli erilli senä puolustus saarekkeena yksin ilman avun toivoa ainoana toverinaan samalla tavoineristettyyn asemaan jäänyt Kajaninlinna, joka sittemmin piti puoliaan kaksi vuotta pitempään ja antautui vasta 1716. Majuri Juhana Busch siis katsoi puolustuksen jatkamisen toivottomaksi ja antautui, ja kohtalokasta kyllä, tämä antautuminen tapahtui linnan suojeluspyhi-

myksen Pyhän Olavin päivänä, heinäkuun 29. päivänä. Olavinlinnan vaiheissa seurasi nyt seitsemän vuotta kestänyt vihollispiiritys. V.1721 solmitussa Uudenkaupungin rauhassa linna saatiin vielä takaisin. Siinä yritettiin suorittaa välttämättömiä korjauksia, mutta sen puolustus kuntoa ei oltu saatu niin hyväksi, että se oli si enää kestänyt seuraavaa piiritystä jollaisiin alaiseksi se joutui parikymmentä vuotta myöhemmin maalimme perin onnettoman Hattujen sodan aikana. Sillä kertaa linna, jonka komentajana oli majuri Pietari Juhana Gyllenecker, antautui vain 2pv kestäneen piirityksen jälkeen. Ja seuraavana, 1743, solmitussa Turun rauhassa Olavinlinna luovutettiin venäläisille. Turun rauhassahan Suomi menetti Uudenkaupungin rauhassa menetetyin alueen lisäksi Haminan, Lappeenrannan ja Savonlinnan kaupungit ja valtakuntien raja siirtyi näillä seuduilla Parkunmäelle parikymmenen kilometrin päähän Savonlinnan länsiosalle. Olavinlinnasta tuli nyt venäläisten rajalinna. Kustaa III:n venäjäsodassa 1788 se joutui suomalaisten ja ruotsalaisten piirityksen kohteeksi. Eversti Berndt Juhana Hastfehrin johtama Savon Prikaati hyökkäsi Rantasalmelta käsin Savonlinnaan alkukesästä 1788 ja sai viimein vastarintaa koh taanatta kaupungin haltuunsa. Sijoitti tykistöä ja vartiostoja sekä tälle vanhan kaupungin saarelle että Kyrönniemelle virran vastakkaiselle rannalle, ja pitipä ajoittain etuvartioita Tuunaansalmessa ja Punkasalmessa saakka. Olavinlinnan venäläisenä komentajana oli silloin majuri Paavali Kuzmin, hänen varusväkensä ei ollut erikoisen vahva eivätkä muona- ja ammusvarastonsa myöskään erikoisen suuret, kenties linna olisi pitemmän piirityksen jälkeen antautunut varsinkin, kun oli kesä, jolloin oli valoisat yöt ja suomalaisten tarkka-ampujien kerrotaan ampuneen jokaisen venäläisen, joka yritti ottaa Kyrönsalmesta vettä. Mutta pääsotänäyttämöllä, Kymijoenlailla sattuiivat tunnetut Anjalan liiton tapaukset, jotka lamauttivat pääarmeijan sotatoimet ja jotka lopulta mursivat taistelurohkeuden myöskin Savon Prikaatilta, ja Savon Prikaati puolitoista kuukautta kestäneen piirityksen jälkeen vetäytyi Rantasalmelle. Sotahan jatkui vielä kaksi vuotta ja toisena sota vuonna Savon Prikaati eteni vielä Laitaatsalmen yli, salmen rannoillahan käytiin toisena sota vuonna melkoinen taistelu, mutta Olavinlinna saakka se ei enää ulottunut. 1700-luvun kuluessa Olavinlinnan ulkonäkö muutti merkittävällä tavalla. Pyhän Eerikin torni joko purettiin tai sortui Ison Vihan aikaisen venäläismiehityksen kuluessa, siis vv. 1714- 1721. Nykyisen Paksun bastinin paikalla sijainnut Paksu torni tuhoutui ruutivaraston räjähdyksessä v.1791 Täten Olavinlinna menetti viidestä tornistaan kaksi ja jäljelle jäi ne kolme, jotka ovat tänäkin päivänä olemassa. Tämän jälkeen venäläiset

rakensivat saaren etelä- ja itäsivuille puisia kulmikkaita ulke varustuksia, n.s. bastioneja. Tässähän on bastioni, joka tunnetaan Vesiportin bastionina sen vuoksi, että linnan alkuperäinen portti sijaitsi tässä bastionissa ja siitä johti ponttoonisilta Tallisaareen. Sitten Vähäportin bastioni, Paksun tornin paikalle Paksu bastioni ja saaren itäpäähän Suvorovin esilinna. Sitä joskus kutsutaan myöskin Suvorovin bastioniksi, mutta oikeastaan se ei rakenteellisesti vastaa varsinaista bastionia, joten on oikeampi käyttää nimitystä Suvorovin esilinna. Sen läpihän, niinkuin kaikki tietävät, virtaa kaunis vesikaivanto vedensaannin turvaamiseksi. Näitä töitähän johti Napoleonin sodista tunnettu sotamarsalkka Aleksander Suvorov. Varmaankaan suunnitelmat eivät yksityiskohdissaan ole hänen henkilökohtaisesta laatimiaan, vaan ne ovat lähteneet hänen alaistensa linnoitusupseerien kynästä, mutta työt joka tapauksessa tapahtuivat Suvorovin vastuun ja yli johdon alaisena, ja ainakin kerran tiedetään Suvorovin henkilökohtaisesti käyneen työtä tarkastamassa. Suvorovhan oli todennäköisesti jollakin tavoin suomalaista sukuperää ja ainakin kerran kerrotaan, että hän osasi jonkin verran suomenkieltä. Niinikään kerrotaan hänen Savonlinnassa käynnistään sellainen tarina, että viralliset vastaanottajat parhaimpiin pukineisiinsa sonnustautuneina menivät jonkin matkaa kaupungista länteen johtavalle maantielle ollakseen asianmukaisesti vastaanottamassa tämän ylhäisen sotamarsalkan, mutta Suvorov teki vastaanottajilleen sellaisen tepposen, että hän ennen vastaanottopaikkaa nousi vaunuistaan, pukeutui talonpojan pukuun ja antoi kiertoteitse soutaa itsensä Olavinlinna. Vastaanottajat saivat sanan, että odotettu ylhäinen vieras on jo linnassa. Ainakin tällaista tarinaa kerrotaan. Niitä varustuksia, jotka Suvorovin johdolla rakennettiin, ei jouduttu kuitenkaan enää koskaankäyttämään. Suomen sodassa 1808-1809 Olavinlinna ei enää joutunut sotatapausten näyttämöksi. Sehän oli rajan itäpuolella ainoa tehtävä, minkä se tässä sodassa suoritti, oli se, että se toimi venäläisten joukkojen tukikohtana, m.m. niiden joukkojen jotka karkoittivat Sandelsin pohjois-Savo. Ja sitten kun maamme oli autonomisena suuriruhtinaskuntana liitetty Venäjään, menetti Olavinlinna luonnollisesti kaiken sotilaallisen merkityksensä osaksi sotilasmaantieteellisistä syistä ja osaksi tietenkin myös aseistuksen kehittymisen vuoksi. Viimei-

sen varusväen rippeet, jotka olivat eläkkeellä olevia sotavanhuksia ja invalideja, poistuivat linnasta 1847. 1850-luvulla linnaa käytettiin lyhyen aikaa vankilana, mutta sitten se jäi kokonaan autioksi ja hyljättyksi, Vv. 1868 ja 1869 linnassa rivosi kaksi tuhoisaa tulipaloa, jotka olivat saaneet alkunsa ohikulkevien höyrylaivojen kipinöistä. Linnan katot ja puuosat vahingoittuivat silloin pahoin. Kun linnoitusta näinollen uhkasi täydellinen raunioituminen, ryhdyttiin sitä 1870-luvun alussa valtion toimesta vihdoin korjaamaan ja hoitamaan. Tätä Olavinlinnan ensimmäistä restaurointia johti maamme linnatutkimuksen ja muinaismuistojen vaalimisen perustaja ja edelläkävijä Johan Reinhold Aspelin. Valtion toimesta korjättuna ja hoidettuna Olavinlinna viime vuosisadan lopulla pääsi jälleen kunniaansa arvokkaana historiallisena muisto merkinä ja huomattavana matkailunähtävyytenä, jota nykyisin käy vuosittain katsomassa yli 100000 turistia. Ja samaan aikaan on Isosta Linnanpihasta tulut tunnelmallinen tyyssija teatteri- ja oopperaesityksille, konserteille ja monenlaisille arvokkaillejuhlatilaisuuksille. Täten me olemme tulleetkin jo miltei nykyaikaan ja siihen uusia vaiheeseen Olavinlinnan historiassa, jota edustaa käynnissä oleva restaurointityö. Jos olen ymmärtänyt oikein kurssi ohjelman, meillä on kaiketi tarkoituksena kevään tultua joskus toukokuussa tehdä retki Olavinlinnaan ja tutustua siihen opaskierrokseen, joka korjaustöiden puitteissa on ensi kesänä mahdollinen, ja uskon, että silloin voin kertoa teille Olavinlinnan restaurointisuunnitelmasta ja sen tähänastisesta toteutumisesta paremmin ja havainnollisemmin kuin mitä se kävisi päinsä täällä Olavinlinna sellaisena kuin tänään näemme sen ympärillämme, poikkeaa monessa suhteessa niistä historiallisista linnoista, joita Keski-Euroopassa ja Skandinavian maissa tyypillisinä matkailunähtävyyksinä esitetään. Mutta Olavinlinnan erikoisluonne on ymmärrettävä seuraus sen maantieteellisestä saariasemasta ja niistä sen historiallisista vaiheista, joiden pääkohtia olen edellä koettanut selostaa. Ja tässä erikoisluonteessa kai pohjimmiltaan piilee Olavinlinnan suuri viehätys. Linnan ympäristönä ei ole ikivanhoja viljelysmaisia, mutta sen taustana olevissa metsissä ja sen kallioita kaartavassa virrassa saattaa hämyisenä kesäiltana rinnalle kasvaneesta kaupungista huolimatta yhä olla jäljellä koskemattomien erämai-